

Kudriavtcev, V. T. (1997). *Razvitoe detstvo i razvivaiushchee obrazovanie: kulturno-istoricheskii podkhod: v 2 ch.* [Developed childhood and developing education: cultural-historical approach: in 2 chapters]. *Sovremennoe detstvo i innovatsii v doshkolnom obrazovanii – Modern childhood and innovations in preschool education* (Ch. 1). Dubna: ITs semi i detstva RAO [in Russian].

Kulikovskaia, I. E. (2002). *Pedagogicheskie usloviia stanovleniia tselostnoi kartiny mira u doshkolnikov* [Pedagogical conditions of forming the holistic picture of the world in preschoolers]. Moskva: Pedagogicheskoe obshchestvo Rossii [in Russian].

Leontev, A. N. (1983). *Izbrannye psikhologicheskie proizvedeniia* [Selected psychological works]. V. V. Davydov, V. P. Zinchenko, A. A. Leontev, A. V. Petrovskii (Eds.). *Obraz mira – Picture of the world* (vol. 2), (pp. 251–261). M: Pedagogika [in Russian].

Feldshtein, D. I. (2013). *Mir Detstva v sovremennom mire (problemy i zadachi issledovaniia)* [World of childhood in the modern world (problems and investigations)]. Moskva; Voronezh: MPSU: Modek [in Russian].

Ya u Sviti [I am in the World]. *Prohrama rozvytku dytyny vid narodzhennia do shesty rokiv – Programme of development of the child from birth till 6 years old.* O. P. Aksonova, A. M. Anishchuk, L. V. Artemova (Eds.). O. L. Kononko (Sc. Supervisor). Kyiv: TOV «MTsFER-Ukraina» [in Ukrainian].

(англійською переклала В.В. Слабоуз - доцент кафедри іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»)

УДК 373.2.016:811.111

МАРЕЄВА Тетяна

канд. пед. наук, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

вул. Києво-Московська, 24, м. Глухів, Сумська обл., Україна, 41400

E-mail: mareeva.tan@gmail.com

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Анотація. Науково-методична стаття присвячена проблемі навчання дітей дошкільного віку іноземних мов. У ній обґрунтовано, що найоптимальнішим періодом початку навчання дітей іноземних мов є старший дошкільний вік: у вихованців активно розвиваються уміння комунікації рідною мовою, відбувається формування правильної артикуляції звуків, дошкільники легко запам'ятовують іноземну мову на рівні з рідною; особливості розвитку психічних пізнавальних процесів (сприймання, пам'яті, уваги, мислення, уяви), емоційно-вольові й особистісні характеристики дітей, довільність поведінки створюють передумови для легкого й успішного засвоєння нерідної мови. Подано аналіз змісту основних програм розвитку, виховання і навчання, за якими працюють сучасні заклади дошкільної освіти в Україні щодо завдань навчання дітей дошкільного віку іноземних мов. На основі аналізу наукової літератури доведено вплив інтересу дітей дошкільного віку до іноземних мов на успішність їх вивчення. Встановлено, що для виховання у дітей інтересу до

© Марєєва Т., 2020

вивчення іноземної мови важливо, щоб дошкільники мали елементарні знання з мови, яку вивчають, включалися у мовленнєву діяльність, що передбачає використання іноземної мови та відчували позитивні переживання під час її опанування.

У статті визначено та обґрунтовано психолого-педагогічні умови, які забезпечують ефективність виховання інтересу у дітей старшого дошкільного віку до вивчення іноземних мов, а саме: урахування педагогом вікових та індивідуальних особливостей дошкільників і забезпечення диференційованого підходу в процесі навчання дітей іноземних мов; надання комунікативної спрямованості процесу навчання дітей іноземних мов; поєднання традиційних і нетрадиційних форм, ігрових методів організації навчальної діяльності дітей; позитивне підкріплення вихователем успіхів дитини у вивченні іноземних мов. Подано пояснення щодо можливостей їх реалізації в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

Ключові слова: іноземні мови, діти старшого дошкільного віку, інтерес, психолого-педагогічні умови, інтерес до вивчення іноземних мов.

Постановка проблеми. Вивчення іноземних мов у сучасному світі є невід'ємним складником життя кожної людини. Через мови індивід отримує нову інформацію та поширює власні надбання. Відтак, очевидним стає той факт, що чим вищий у людини рівень володіння іноземною мовою, тим ефективніше вона може позиціонувати себе та самореалізуватися в нинішньому суспільстві.

Проблема вивчення іноземних мов не є новою: ще з епохи Відродження мислителі і педагоги шукали ефективні методи навчання підростаючого покоління нерідної мови як в умовах закладів освіти (переважно релігійної), так і в сім'ї.

Наразі поширена практика навчання дітей іноземних мов, починаючи із дошкільного дитинства (переважно в старшому дошкільному віці), яке розглядається вченими (К. Віттенберг, І. Зимня, Г. Матюха, Р. Мільруд, О. Негневицька, З. Нікитенко, О. Першукова, С. Соколовська, З. Футерман, Т. Шкваріна та ін.) як сенситивний період для опанування нерідної для дитини мови. Дослідники стверджують, що в цей період активно розвивається мовлення дитини, відбуваються зміни в пізнавальних процесах, зокрема в мисленні. Найбільш суттєві зрушення, що охоплюють різні психічні сфери дітей старшого дошкільного віку свідчать про те, що цей період дитинства є переломним, багатим на такі новоутворення, які забезпечують перехід дитини до систематичного навчання, у тому числі й до вивчення іноземної мови.

У старшому дошкільному віці дитина вже засвоїла рідну мову для вільного її використання в усному спілкуванні, і свідомо починає ставитися до іноземної. Діти шостого року життя ще не оволоділи повним спектром штампів мовленнєвої поведінки, тому і не відчують значних труднощів під час встановлення контакту іноземною мовою. Тобто, за умови достатньо грамотної побудови методичної роботи з вивчення іноземної мови з дошкільниками, успіх у засвоєнні пропонованого, нехай, навіть, і дещо обмеженого мовленнєвого матеріалу забезпечений.

Важливими психологічними факторами ефективності навчання дітей старшого дошкільного віку іноземних мов є психофізична готовність дошкільників до вивчення мови, особливості психічних пізнавальних процесів (сприймання, пам'яті, уваги, мислення, уяви), емоційно-вольові й особистісні характеристики дітей, довільність поведінки, сформованість навичок комунікації, певний рівень знань про навколишній світ.

Крім того, старші дошкільники виявляють жвавий інтерес до вивчення іноземної мови на перших етапах роботи, який, втім, може швидко зникнути, якщо педагоги не створять оптимальних психолого-педагогічних умов для подальшого її опанування дітьми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні дослідниками напрацьована низка методів раннього навчання дошкільників іноземних мов: метод повної фізичної реакції (Дж. Ашер), метод сугестивного навчання (Г. Лозанов, Т. Шкваріна), комунікативний метод (У. Літлвуд, Ю. Пассов, Г. Піфо, Г. Уїдоусан та ін.) тощо.

Заслугують на увагу й дослідження присвячені інтеграції навчання дітей іноземної мови у пізнавальну діяльність (Г. Беленька, К. Брамфіт, Д. Вейл І. Вронська, Н. Імедадзе, І. Мордоус та ін.), у процес малювання, засвоєння основ арифметики (О. Бахталіна), у систему навчально-комунікативних ігор (О. Бойко, О. Матецька, О. Негневицька, О. Поніматко, К. Протасова, Т. Шкваріна), у краєзнавчу підготовку дитини (О. Першукова).

Водночас поза увагою вчених залишається проблема підтримки інтересу в дітей до процесу вивчення самої мови не лише як навчального предмету, але і як засобу комунікації.

Формулювання цілей статті: 1) проаналізувати зміст програм «Я у Світі», «Дитина», «Впевнений старт» щодо завдань навчання дітей дошкільного віку іноземних мов; 2) визначити та обґрунтувати психолого-педагогічні умови, які забезпечуватимуть ефективність виховання інтересу у дітей старшого дошкільного віку до вивчення іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Навчання дошкільників іноземним мовам відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти в Україні не є обов'язковим [1]. У зв'язку із цим у комплексних програмах розвитку, виховання і навчання дітей освітня лінія «Іноземна мова» є варіативною частиною («Я у Світі», «Дитина») або ж її взагалі немає у змісті («Українське дошкілля», «Впевнений старт»).

У Програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (редакція 2014 року) [2] пропонувано навчати дітей іноземної (англійської) мови з четвертого року життя. Протягом четвертого-п'ятого років життя, як зазначають автори, дитина опанує лише ази другої мови, вчиться відрізняти її від рідної, поступово привчається спілкуватися нею, ознайомлюється з культурою Великої Британії. Основними освітніми завданнями на цьому етапі програмою визначено такі:

– розвивальні: розвивати сталий інтерес та позитивне ставлення до вивчення англійської мови; сприяти налагодженню спілкування з дорослим та однолітками; розвивати артикуляційний апарат, фонематичний слух; стимулювати прояви власної мовленнєвої активності; розвивати уміння промовляти англійською хором;

– навчальні: ознайомлювати з англійськими казками, пісеньками, віршами, прислів'ями, приказками; накопичувати базовий запас слів з різних тем («Знайомство», «Сім'я», «Числа», «Кольори», «Мої іграшки», «Овочі й фрукти», «Тварини» тощо); формувати вміння розуміти зміст сказаного під час аудіювання, говоріння; навчати вимовляти усі звуки англійської мови; вправляти в умінні вимовляти слова та фрази англійською мовою, пов'язані із різними ситуаціями спілкування (знайомство, прохання, вибачення тощо); активізувати

словниковий запас; навчати відповідати на запитання англійською мовою, розповідати про свою родину, іграшки, домашніх тварин, захоплення;

– виховні: формувати елементарну культуру поведінки в типових комунікативних ситуаціях (шанобливо вітатися та прощатися з однолітками та дорослими; висловлювати свою згоду або незгоду; вибачатися); виховувати любов до рідної мови, інтерес до англійської, уміння порівнювати ті самі слова українською й англійською мовами [2, с. 329].

Відповідно на шостому році життя завдання навчання дошкільників англійської мови ускладнюються – розширюється обсяг звуків, лексем, граматичних конструкцій, які опановують діти, мова стає засобом спілкування, уточнюються знання про Велику Британію, її мешканців. Програмою «Я у Світі» передбачено наступні завдання:

– розвивальні: підтримувати інтерес до англійської мови, її вивчення вдома чи в дошкільному закладі; розвивати здатність ініціювати мовлення англійською; заохочувати прагнення до спонтанної словотворчості, гри звуками, словами, римами, експериментування ними; розвивати фонематичний слух; розвивати елементарне усвідомлення мовної дійсності – звуків, слів, речень англійською мовою; удосконалювати уявлення про смислову сторону мови;

– навчальні: навчати диференційовано користуватися вербальними засобами діалогічного спілкування англійською; збагачувати уявлення про Велику Британію, англійців, їхні традиції, кухню, персонажів англійських казок, фольклор, музику тощо; заохочувати вивчати малі форми фольклору – вірші, пісні, лічилки тощо; удосконалювати вміння вступати в контакт, звертати увагу на когось, щось, шанобливо вітатися та прощатися з однолітками й дорослими, вибачатися; розповідати про свою родину, іграшки, домашніх тварин, захоплення; висловлювати згоду чи незгоду; виражати намір щось зробити, висловлювати розуміння чи нерозуміння, прохання, побажання, думку про щось (про казку; злих і добрих людей; про тих, хто сподобався чи не сподобався); продовжувати навчати розмовляти англійською мовою за зразком відповідно до теми спілкування; вивчати твори малих фольклорних форм – вірші, пісні, лічилки тощо); формувати правильну вимову звуків англійської мови; вправляти в інтонаційній виразності; збагачувати активний словник; навчати самостійно давати команди та коментувати власні дії англійською мовою; вправляти у розумінні речень різних типів (стверджувальних, наказових, розповідних, запитальних, заперечних) та умінні вживати їх;

– виховні: виховувати інтерес до англійської мови й бажання її вивчати; формувати позитивне ставлення до Великої Британії, її жителів, культури; виховувати бережливе ставлення до звукових та інших книжок англійською мовою, дидактичних матеріалів, ігрових атрибутів; формувати уважність, посидючість, дисциплінованість, організованість, здатність до самоконтролю та саморегуляції поведінки під час занять англійською мовою [2, с. 351-352].

Комплексна реалізація усіх зазначених завдань дозволяє досягти кінцевого результату опанування дітьми англійської мови – компетентності, що містить мовленнєвий (уміння аудіювати й говорити), мовний (знання із фонетики, лексики, граматики та навички оперування ними в усному мовленні) та соціокультурний (елементарні знання про країну носіїв мови, а також про особливості їх мовної і немовної поведінки в певних ситуаціях спілкування) компоненти; а також виховати інтерес до іноземної мови і бажання вивчати її та використовувати як засіб спілкування.

Програма «Дитина» (редакція 2016 року) [3] також пропонує вивчення іноземної (англійської) мови з четвертого року життя. Так, на четвертому (п'ятому) році життя пріоритетними є такі завдання: сформувати у дітей стійкий інтерес до мови як до засобу комунікації між собою та з дорослими; розвивати сприймання іншомовного мовлення та вміння реагувати на нього (реагувати на звертання, вміння звертатись до співрозмовника); виховувати звукову культуру й граматичну правильність мовлення шляхом розрізнення звуків іноземної мови та навчання дітей вимовляти їх правильно, з відповідною інтонацією; формувати інтерес до вивчення іноземних слів та з'ясування їх значень, доцільності вживання; вчити дітей правильно повторювати англійські фрази, речення, запам'ятовувати порядок слів; навчати спілкуватись англійською мовою в межах комунікативного мінімуму, що відповідає характеру дитячого спілкування (розвивати монологічне мовлення, створювати розвивальні мовленнєві ситуації для формування діалогічного мовлення).

На шостому році життя освітні завдання полягають в тому, щоб: продовжувати розвивати у дітей старшого дошкільного віку стійкий інтерес до вивчення англійської мови як засобу комунікації між собою, з дорослими та представниками англійськомовних країн; продовжувати формувати інтерес до сприймання на слух англійської мови та вміння ситуативно реагувати на почуте; продовжувати виховувати звукову культуру й граматичну правильність мовлення англійською шляхом диференціації звуків іноземної мови, навчання правильної вимови та відповідної інтонації; збагачувати англійськомовний словниковий запас дітей, зокрема, антонімами, синонімами, порівняннями; формувати інтерес до вивчення значення слів та їх вживання відповідно до комунікативних ситуацій; продовжувати вчити дітей правильно повторювати, вимовляти, відтворювати словосполучення, фрази та речення англійською мовою; вчити елементам англійської грамоти шляхом практичного ознайомлення з такими компонентами мови, як звук, буква, слово, фраза, речення; вчити розрізняти голосні й приголосні звуки англійської мови; вчити правильно будувати речення, дотримуватися порядку слів, чітко і правильно повторювати зразки словосполучень, фраз та речень, які промовляє педагог; підтримувати та розвивати інтерес дітей до англійськомовного спілкування з однолітками, педагогом та носіями мови; навчати спілкуватись англійською мовою в межах комунікативного мінімуму, що відповідає характеру дитячого спілкування (активно застосовувати монологічне та діалогічне мовлення відповідно до заданих ігрових ситуацій) [3, с. 251, 258].

Таким чином, можна констатувати, що виховання інтересу до іноземної мови (зокрема лексичної сторони мови) та її застосування в різноманітних комунікативних ситуаціях є одним із пріоритетних завдань освітньої лінії «Іноземна мова» за програмою «Дитина».

Хоча програма «Впевнений старт» не містить окремого розділу, присвяченого навчанню дітей старшого дошкільного віку іноземної мови, вона однак не виключає можливості опанування дітьми поряд із рідною мовою спорідненої або іноземної. Зокрема в розділі «Мовленнєва діяльність» зазначено, що в процесі навчання у вихованців формуються мовленнєві навички (звуковимова, граматична правильність, розширюється словниковий запас), які в подальшому дають дошкільникам змогу мислити і висловлювати свою думку словами тією чи іншою мовою. Також програма вказує на необхідність зацікавлення дітей можливостями використання іноземної мови у формі повідомлення інформації та

спілкування, що «може і має відбуватися в усіх видах діяльності дитини. Саме це формує нову якість психічного розвитку дитини – цілісність психіки, яка виражається у єдності емоційних, інтелектуальних, вольових якостей, а також у мовленнєвій поведінці дитини» [4, с. 17].

Таким чином, можна стверджувати, що серед низки програмових завдань з вивчення іноземної мови чільне місце займає виховання у дітей інтересу до цього процесу.

Дослідники в царині психології по-різному підходять до тлумачення сутності поняття «інтерес». Так, американський психолог Е. Торндайк визначає інтерес як прагнення присвятити свої думки та дії певному явищу. Вчений зазначав, що інтерес супроводжується почуттям піднесення, розумового збудження, тяжіння до предмета. Російський психолог Л. Виготський вбачає в інтересах цілісні динамічні тенденції, що визначають структуру спрямованості реакцій людини. За визначенням Л. Виготського, інтереси є життєвими органічними процесами, що йдуть своїми коренями глибоко в основу особистості, тому вони не набуваються, а розвиваються.

Деякі науковці пов'язують інтереси зі спрямованістю людини. Зокрема Л. Гордон визначає інтерес як емоційно забарвлену спрямованість нашої свідомості на об'єкти, пов'язану з тяжінням до них, що відповідним чином впливає на нашу дійсність. Подібним чином розглядає інтерес і О. Леонт'єв, визначаючи його як специфічну пізнавальну спрямованість особистості на предмети і явища дійсності.

Також простежується позиція вчених стосовно розгляду інтересу як своєрідного ставлення до навколишнього: активне пізнавальне ставлення людини до світу (В. М'ясищев); емоційно-пізнавальне ставлення, що виникає на основі емоційно-пізнавального переживання до предмета або до безпосередньо мотивованої діяльності, яке за сприятливих умов переходить в емоційно-пізнавальну спрямованість особистості (Н. Морозова); емоційно насичене вибіркоче ставлення до предметів та явищ дійсності (М. Левітов); стійке позитивно емоційне ставлення особистості до об'єкта (О. Ковальов).

У свою чергу О. Запорожець стверджує, що інтерес є тотожним поняттям схильність, здатність і трактує його як здатність звертати увагу на певні об'єкти, прагнення детально познайомитися з ними.

Психологи Л. Божович, О. Ковальов, І. Лернер пов'язують інтерес із пізнавальною потребою й діяльністю людини. Б. Додонов розглядає інтерес як особливу потребу особистості в певних предметах і видах діяльності в якості джерел бажаних переживань і засобів досягнення бажаних цілей. У зв'язку із цим вчений виділяє два види інтересів: процесуальні, в яких чітко виступає зацікавленість людини в отриманні задоволення від процесу діяльності, й процесуально-цільові, у яких людина прагне отримати корисний результат, пов'язаний з досягненням мети [5, С. 170; 6, С. 215].

Таким чином, можна висновувати, що інтерес є складною формою вибіркової діяльності особистості, в якій своєрідно поєднуються її пізнавальні, емоційні та вольові риси. Інтерес є відносно стійким і тісно пов'язаний зі світоглядом і життєвим самовизначенням особистості. Виникає інтерес під впливом суспільних умов життя людини та в процесі діяльності, спрямованої на задоволення тих чи інших її потреб. У той же час інтерес спонукає особистість до діяльності в певному напрямку, активізує цю діяльність. Тобто, для виникнення справжнього інтересу у людини до чого-небудь необхідними є

знання про певний предмет або сферу діяльності, практична діяльність, пов'язана з ними та емоційне задоволення, яке переживає особистість стосовно цих знань і видів діяльності.

В освітньому процесі дуже важливо виховувати у дітей пізнавальні інтереси, які дозволяють актуалізувати найбільш важливі елементи знань, тим самим сприяючи успішному набуттю вмінь і навичок. Тобто, для виховання у дітей інтересу до вивчення іноземної мови важливо, щоб дошкільники мали елементарні знання з мови, яку вивчають, включалися у мовленнєву діяльність, що передбачає використання іноземної мови та відчували позитивні переживання під час її опанування.

Існують такі загальні показники вираженості пізнавального інтересу, на які варто спиратися й під час організації процесу навчання дошкільників іноземній мові: 1) емоційна включеність в діяльність (експресивно-мімічні прояви інтересу, зосередженість, позитивний емоційний фон); 2) цілеспрямована діяльність (здатність не відволікатися на подразники, доводити розпочату діяльність до логічного завершення); 3) ініціативність.

Дослідження Г. Вахітової [7] показують, що найбільший рівень вияву вказаних показників спостерігається у ситуаціях спільної дії дітей з однолітками й дорослими, а найменший – у ситуації індивідуальної діяльності. При цьому дослідниця вказує, що зростання пізнавального інтересу в дошкільнят спостерігається під час творчої діяльності, котра сприяє прояву індивідуальних здібностей, ініціативності дітей, стимулює їх до самовираження, пізнання нового. О. Буркова [8] до основних методів формування мотивації пізнавальної діяльності відносить ситуації емоційно-моральних переживань (радість, задоволення, подив тощо), пізнавальну та рольову гру.

Ефективність процесу вивчення іноземної мови дітьми великою мірою залежить від дотримання низки психолого-педагогічних умов. Досвід роботи на посадах вихователя закладу дошкільної освіти і викладача методики навчання дітей іноземних мов і культур в закладі вищої освіти дозволяє виокремити такі психолого-педагогічні умови виховання інтересу в дітей старшого дошкільного віку до вивчення іноземної (англійської) мови:

1) урахування педагогом вікових та індивідуальних особливостей дошкільників і забезпечення диференційованого підходу в процесі навчання дітей іноземних мов;

2) надання комунікативної спрямованості процесу навчання дітей іноземних мов;

3) поєднання традиційних і нетрадиційних форм, ігрових методів організації навчальної діяльності дітей;

4) позитивне підкріплення вихователем успіхів дитини у вивченні іноземних мов.

Існують різні тлумачення поняття «умова». Так, у Великому тлумачному словнику сучасної української мови за ред. В. Бусела [9, с. 1514] під «умовою» розуміють: 1) необхідну обставину, яка уможливує здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь; 2) обставини, особливості реальної дійсності, за яких відбувається або здійснюється що-небудь; 3) правила, які існують або встановлені в тій чи іншій галузі життя, діяльності, які забезпечують нормальну роботу чого-небудь; 4) сукупність даних, положення, що лежать в основі чого-небудь.

У педагогічній науці термін «умова» розглядають в організаційно-педагогічному аспекті як сукупність об'єктивних можливостей змісту, методів, організаційних форм і матеріальних засобів, що є певною обставиною, яка прискорює або гальмує формування і розвиток педагогічних явищ, процесів, систем, якостей особистості.

Схарактеризуємо сутність виокремлених нами психолого-педагогічних умов.

Урахування педагогом вікових та індивідуальних особливостей дошкільників і забезпечення диференційованого підходу в процесі навчання дітей іноземних мов. Психологами доведено, що у дітей шостого року життя переважає мимовільна увага та запам'ятовування, а також наочно-образне та словесно-логічне мислення. У той же час вони здатні до довільної регуляції своєї діяльності та емоційно-вольових проявів. У період старшого дошкільного віку дитина допитлива і, як губка, вбирає всю пізнавальну інформацію, що сприяє розвитку її пізнавальної активності й стійких пізнавальних інтересів як фундаменту майбутнього навчального мотиву, зокрема і до вивчення іноземної мови.

Вікові можливості старших дошкільників такі, що яскравий матеріал, подання його в цікавій незвичній формі дозволяє зосередити увагу дітей на темі заняття, проте не на тривалий час (приблизно на 10 хвилин). Внаслідок цього виникає потреба в постійній зміні пропонованих видів діяльності протягом заняття з метою надання можливості дітям мимовільно запам'ятати матеріал. Таким чином, організуючи заняття з іноземної мови необхідно створювати ігрові ситуації, широко використовувати різноманітні наочні посібники, які допомагали б дітям з мінімальними вольовими зусиллями, легко й швидко опанувати нові для них слова, словосполучення та фрази, а також застосовувати їх для комунікації з однолітками в різних видах дитячої діяльності.

Залучаючи дітей до спілкування іноземною мовою, вихователь має виховувати в них мотивацію до оволодіння нею як засобом комунікації. До того ж педагог також має бути емоційно налаштованим на спілкування іноземною мовою з дошкільниками, сприяти тому, щоб у них виникало бажання спілкуватися на заняттях нерідною мовою, оцінювати досягнення один одного в її вивченні.

Щодо індивідуальних особливостей, то у групах вихователі взаємодіють із дітьми, що мають різні типи нервової системи, різні уподобання та інтереси, різні рівні розумових здібностей та готовності до вивчення іноземної мови. У зв'язку із цим педагог має реалізовувати диференційований підхід під час навчання дітей старшого дошкільного віку іноземних мов. Наприклад, через пропозицію вихованцям різнорівневих завдань, які передбачають активізацію різних психічних пізнавальних процесів та враховують «зону найближчого розвитку» кожної дитини. Так, дошкільникам із низьким рівнем готовності до оволодіння іноземною мовою достатньо повторити слово (фразу) за вихователем чи однолітком, виконати дію або відшукати предмет, названий іноземною мовою; вихованцям з середнім рівнем педагог може запропонувати змінити слово, словосполучення або речення шляхом додавання відповідного закінчення (cat – cats, big – bigger – the biggest) чи лексеми з певним значенням (white flower – red flower; small ball/doll – big ball/doll; I can run – I can jump); діти з високим та достатнім рівнями спроможні до побудови невеликих діалогів або монологів на задану вихователем тему.

Іншомовний матеріал доцільно подавати в різному темпі для дітей, які швидко або ж повільно орієнтуються в тому, що відбувається на занятті, спираючись при цьому на зорову (показ зображення – ілюстрації,

мультимедійної презентації, мультфільму тощо), слухову (озвучення образу, його опис: go – walk; використання аудіозапису мовлення дорослого і дітей, віршів, пісень) й рухову (пояснення і запам'ятовування артикуляції звуку за рахунок м'язових відчуттів) наочність.

Урахування дитячих інтересів у процесі вивчення іноземної мови передбачає те, що пропонувані дошкільникам завдання мають бути персоналізовані так, щоб діти могли розповісти про свій власний досвід, переживання, почуття. Крім того педагогові необхідно враховувати не лише можливості й особливості поведінки кожного дошкільника, але й настрої усієї групи дітей та стосунки між ними.

Надання комунікативної спрямованості процесу навчання дітей іноземних мов. Основне завдання у навчанні дошкільників іноземних мов полягає не в накопиченні ними сукупності лексико-граматичних одиниць, а в оволодінні комунікативною компетентністю – здатністю доречно застосовувати іноземну мову в спілкуванні з іншими людьми. Забезпечення цієї умови передбачає застосування іноземної мови як на спеціально організованих заняттях, так і поза ними у повсякденному житті дітей у закладі дошкільної освіти і вдома. Зокрема у процесі спілкування під час спостережень, бесід, ігор з дошкільниками варто заохочувати: імітування дітьми слів, що вимовляє дорослий чи одноліток; розповідання або проспівування вивчених напам'ять віршів, лічилок, пісень іноземною мовою; використання мовних кліше (наприклад, під час вивчення англійської мови: «Hello!», «Thank you!», «I am sorry», «Yes», «Good bye!» тощо) в знайомих ситуаціях взаємодії; самостійне виправлення помилок, допущених в мовленні; прохання пояснити незрозуміле слово або фразу.

Загалом реалізація комунікативного підходу до навчання дошкільників іноземних мов передбачає опанування дітьми навичок спілкування другою мовою в межах комунікативного мінімуму. У зв'язку із цим завдання, які вирішуються під час занять мають бути спрямованими на формування комунікативної компетентності дитини (говоріння і слухання в діалогічному й монологічному мовленні), а не лише мовної (фонетика, лексика, граматики). До того ж ті знання, які опановують діти про структуру мови мають давати дошкільникам змогу застосовувати її з метою реальної комунікації, тобто іноді можна знехтувати правилами мови, що вивчається (порушити порядок слів у реченні, неточно вимовити звук тощо) задля того, щоб продовжити спілкування нею.

Крім того, надання комунікативної спрямованості процесові навчання дошкільників іноземних мов передбачає й те, що діти мають широко використовувати мову (рецептивно й продуктивно) в природних, постійно змінюваних ситуаціях спілкування – на заняттях, під час творчих ігор та ігор з правилами, у процесі спостереження за природними об'єктами, самостійної художньої діяльності. Тому педагогам необхідно максимально впродовж занять застосовувати іноземну мову, концентруючи їх навколо певних, цікавих для дітей тем; при цьому не перекладати слова й фрази, а всіляко засобами мови, що вивчається, допомагати дошкільникам зрозуміти їх зміст. Тобто доцільно створити багате мовне середовище, щоб можна було пояснити максимальну кількість слів за допомогою наочності.

На кожному із занять бажано використовувати елементи культури мови, що вивчається. Наприклад, під час вивчення з вихованцями англійської мови варто повідомляти про мешканців Великої Британії, США, Австралії, про ігри, в які грають діти з цих країн, які казки читають, які пісні співають, яких традицій

дотримуються під час відомих українським дошкільникам свят. Відповідно використання іноземної мови як засобу спілкування заохочуватиме дітей до її вивчення, підтримуватиме інтерес до її опанування в закладі дошкільної освіти.

Поєднання традиційних і нетрадиційних форм, ігрових методів організації навчальної діяльності дітей. Реалізується ця умова через проведення інтегрованих занять, ігор-занять, занять-змагань, насичених ігровими та інтерактивними методами навчання, читанням казок, віршів, адаптованого дитячого фольклору, демонстрацією на заняттях предметної, ілюстративної наочності (реальних предметів, іграшок, ілюстрацій) та технічних засобів навчання (аудіозаписів та відеозаписів дитячих пісень іноземною мовою, мультфільмів тощо).

Дітям 6-го року життя притаманна висока пізнавальна активність, через що засвоєння іноземної мови відбувається непомітно, мимоволі на тлі провідного для цього віку виду діяльності – гри. Тому використання ігрових методів під час занять з іноземної мови в закладах дошкільної освіти стимулює інтерес вихованців до її вивчення.

Гра – одна з найважливіших сфер у життєдіяльності дитини, разом з працею, навчанням, мистецтвом, спортом вона забезпечує необхідні емоційні умови для всебічного, гармонійного розвитку особистості. На думку А. Коржової [10] ігри дозволяють організувати цілеспрямовану мовленнєву практику, тренування й активізацію навичок і вмінь монологічного та діалогічного мовлення, різноманітні типи взаємодії партнерів по спілкуванню

О. Негневицька [11] запевняє, що кожне заняття з англійської мови може стати цікавим, захоплюючим, результативним, якщо буде проводитися у формі гри. Тому добираючи дидактичну гру, вихователь має врахувати її вид за ступенем введення мовного матеріалу до заняття: метою ігор на початковому етапі є зацікавлення дитини іншомовною діяльністю; з відповідною метою проводяться ігри на введення нового матеріалу, на закріплення матеріалу, ігри на автоматизацію та повторення навчального матеріалу.

У роботі з дітьми ми пропонуємо використовувати як на заняттях, так і поза ними різні види ігор, зокрема: 1) мовні: вимовні, що передбачають артикулювання окремих звуків та поєднання їх в склади, слова й ритмічні групи («Повтори за мною / Repeat after me», «Скажи як (бджілка, песик, пташка, немовля ...) / Say like (a bee, a dog, a bird, a baby ...)»); інтонаційні, пов'язані зі зміною мелодії, ритму, інтенсивності й тембру фрази, а також вибором місця для логічного наголосу («Говори голосніше (тихіше)», «Хто швидше», «Скажи лагідно» тощо); лексичні, спрямовані на впізнавання та використання лексичних одиниць («Покажи мені / Show me», «Correct a mistake / виправ помилку»); граматичні, пов'язані із зміною форм слів та поєднанням їх в речення («Один – багато», «Більше – менше», «Добери потрібне слово» і т. д.); 2) комунікативні, які викликають в дітей бажання спілкуватися, добираючи відповідні вербальні (інтонації, слова, фрази) і невербальні (міміка, жести, рухи) засоби комунікації («У магазині (Лікарня) / At the shop (Hospital)», «Де були не скажемо, що робили покажемо», «Мій коханий / My pet»).

Позитивне підкріплення вихователем успіхів дитини у вивченні іноземних мов забезпечується через створення ситуацій успіху, вербальні заохочення і похвалу, використання сувенірів і подарунків для дітей. Так, наприкінці заняття діти можуть отримати цікаве домашнє завдання (розфарбувати ілюстрацію з героями або з предметами, з якими вони гралися під час заняття), дозвіл

зазирнути в чарівну скриньку, де є подарунки для кожного, послухати яку-небудь пісеньку іноземною мовою, прочитати лист від певного персонажа тощо. Через використання вихователем таких прийомів діти отримують оцінку або нагороду за виконане завдання, активну участь в роботі групи, за інтерес до колективних і самостійних дій. Це дозволяє привчати їх бачити результат своєї роботи, докладених зусиль і підтримує інтерес до подальшого вивчення іноземної мови.

Отже, зацікавлення матеріалом, що вивчається, відповідно до вікових й індивідуальних можливостей дітей, створення умов для самостійного застосування ними набутих умінь та навичок спілкування іноземною мовою в іграх, змодельованих та природних комунікативних ситуаціях, відчуття дошкільниками особистого успіху в опанування нерідної мови, заохочення з боку вихователя стимулюють пізнавальну активність вихованців та виховують у них інтерес до вивчення іноземної мови. Виховання та підтримка такого інтересу в дітей на етапі дошкільного дитинства є передумовою подальшого успішного засвоєння мови у школі. У зв'язку із цим вихователі – вчителі іноземної мови, що працюють з дітьми шостого року життя мають створювати такі психолого-педагогічні умови, які сприяли б не лише вивченню фонетики, лексики, граматики нерідної для дошкільників мови, але й не пригнічували б їхнє бажання відвідувати заняття з цієї мови і використовувати її як засіб комунікації.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок.

Таким чином, виховання інтересу до вивчення іноземної мови є одним із провідних завдань освітньої лінії «Іноземна мова» в комплексних програмах розвитку, виховання і навчання дітей дошкільного віку. Ефективність виховання такого інтересу може бути забезпечена шляхом організації навчання дітей іноземних мов у закладах дошкільної освіти відповідно до виділених і схарактеризованих нами умов.

Наше дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми виховання інтересу в дітей старшого дошкільного віку до вивчення іноземної мови. Подальшої розробки та обґрунтування потребують особливості підготовки майбутніх педагогів до такої роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Богущ А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та ін.; наук. кер. А. М. Богущ. Київ, 2012. 26 с.
2. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. / Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. (та ін.); наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. Ч. II: Від трьох до шести (семи) років. 452 с.
3. Дитина : Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко (та ін.); наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
4. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Rogozянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.

5. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург : Питер, 2011. 512 с. (Серия «Мастера психологии»).
6. Ильин Е. П. Эмоции и чувства. 2-е изд. Санкт-Петербург: Питер, 2013. 783 с. (Серия «Мастера психологии»).
7. Вахитова Г. Х. Формирование познавательной мотивации старших дошкольников в игровой и творческой деятельности. *Научнопедагогическое обозрение*. 2014. № 4. С. 12-19.
8. Буркова Е. В. Проблемы формирования мотивации дошкольников. *Культура и образование: от теории к практике*. 2015. №1. С.162-166.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 слів / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: Перун, 2005. 1728 с.
10. Коржова А.В. Повышение мотивации дошкольников при изучении иностранного языка. *Вестник научных конференций*. 2015. №1-5. С.63-64.
11. Негневицька Є. І. Навчання англійської мови дітей 6 років: методичні рекомендації. Харків : Основа, 2003. 218 с.

Стаття надійшла до редакції 18.12.2019.

МАРЕЕВА Татьяна

канд. пед. наук, старший преподаватель кафедры дошкольной педагогики и психологии, Глуховский национальный педагогический университет имени Александра Довженко

ул. Киево-Московская, 24, г. Глухов, Сумская обл., Украина, 41400

E-mail: mareeva.tan@gmail.com

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ВОСПИТАНИЯ ИНТЕРЕСА У ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА К ИЗУЧЕНИЮ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Резюме. Научно-методическая статья посвящена проблеме обучения детей дошкольного возраста иностранных языков. В ней обосновано, что самым оптимальным периодом начала изучения иностранных языков является старший дошкольный возраст: у воспитанников активно развиваются умения коммуникации на родном языке, происходит формирование правильной артикуляции звуков, дошкольники легко запоминают иностранный язык наравне с родным; особенности развития психических познавательных процессов (восприятия, памяти, внимания, мышления, воображения), эмоционально-волевые и личностные качества детей, произвольность поведения создают предпосылки для легкого и успешного усвоения неродного языка. Представлен анализ содержания основных программ развития, воспитания и обучения, по которым работают современные учреждения дошкольного образования в Украине относительно задач обучения детей дошкольного возраста иностранных языков. На основе анализа научной литературы доказано влияние интереса детей дошкольного возраста к иностранным языкам на успешность их изучения. Установлено, что для воспитания у детей интереса к изучению иностранного языка важно, чтобы дошкольники имели элементарные знания языка, который изучают, включались в речевую деятельность, предполагающую использование иностранного языка, и переживали положительные чувства во время его изучения.

В статье определены и обоснованы психолого-педагогические условия, обеспечивающие эффективность воспитания интереса у детей старшего дошкольного возраста к изучению иностранных языков, а именно: учет педагогом возрастных и индивидуальных особенностей дошкольников и

обеспечение дифференцированного подхода в процессе обучения детей иностранному языку; коммуникативная направленность процесса обучения детей иностранным языкам; сочетание традиционных и нетрадиционных форм, игровых методов организации учебной деятельности детей; положительное подкрепление воспитателем успехов ребенка в изучении иностранных языков. Подано объяснение особенностей реализации названных условий в образовательном процессе учреждений дошкольного образования.

Ключевые слова: иностранные языки, дети старшего дошкольного возраста, интерес, психолого-педагогические условия, интерес к изучению иностранных языков.

MARIEIEVA Tetiana

Candidate of Pedagogic Sciences (Ph. D.), senior lecturer at the Department of Preschool Pedagogy and Psychology, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Hlukhiv, Ukraine

Kyivo-Moskovska Str., 24, Hlukhiv, Sumy Region, 41400

E-mail: mareeva.tan@gmail.com

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING SENIOR PRESCHOOL CHILDREN'S INTEREST IN STUDYING OF FOREIGN LANGUAGES

Summary. The scientific and methodical article focuses on the problem of teaching of foreign languages to children of preschool age. The analysis of the content of teaching of foreign languages to children of preschool age in educational programs for modern preschool educational institutions in Ukraine has been presented. Based on the analysis of scientific literature, the influence of preschool children's interest in foreign language on the success of its study is proved. Psychological and pedagogical conditions that make forming senior preschool children's interest in studying of foreign languages effective have been identified and justified. An explanation of features of their implementation into educational process of preschool institutions has been given.

Keywords: foreign languages, children of senior preschool age, interest, psychological and pedagogical conditions, interest in foreign language studying.

Abstract. Introduction. Learning a foreign language in the modern world is an integral part of everyone's life. Nowadays, the practice of teaching of foreign languages to children starting from preschool childhood is widespread. Scientists consider this age as a favorable period for studying non-native language.

Analysis of publications. The methods of early teaching of foreign languages to preschoolers were designed by J. Asher (total physical response method), G. Lozanov, T. Shkvarina (suggestopaedic teaching methods), W. Littlewood, Yu. Passov, G. Pifo, G. Widowsan (communicative method). The integration of foreign language learning into cognitive activity, in the process of drawing, studying the basics of arithmetic, local history, in the system of educational and communicative games is researched by H. Byelyenka, D. Vale, I. Vronska, N. Imedadze, I. Mordous, O. Bakhtalina, O. Negnevitska, O. Boyko, O. Matetska, O. Ponimatko, K. Protasova, O. Pershukova.

Purpose. The article aims to: 1) analyze the content of the educational programs on the tasks of teaching of foreign languages to the children of preschool age; 2) to identify and justify psychological and pedagogical conditions that make forming senior preschool children's interest in studying of foreign languages effective.

Results. According to the Basic Component of Preschool Education in Ukraine the foreign language learning in kindergarten is not compulsory. In this regard, the educational line «Foreign language» is a variant part of the complex programs of

development, upbringing and education of preschool children. Forming children's interest in learning of foreign language is an important task in these programs.

In order to form children's interest in learning a foreign language, it is important for them to have elementary knowledge of the foreign language and use it in speech, to have a positive experience in it.

There are such general indicators of cognitive interest expressiveness that should be relied upon in organizing the process of teaching preschoolers a foreign language: 1) emotional involvement in activities (expressive-mimic manifestations of interest, concentration, positive emotions); 2) purposeful activity (the ability not to be distracted by provocations, to bring the activity to a logical conclusion) 3) initiative.

The effectiveness of the process of learning a foreign language by children depends on compliance of such psychological and pedagogical conditions:

1) taking into account the pupils' age and individual characteristics and providing a differentiated approach during teaching of foreign languages to children of preschool age;

2) providing a communicative orientation to the process of foreign language learning;

3) combination of traditional and non-traditional forms, play methods of organizing children's educational activities;

4) positive support of the child's success in foreign languages learning.

Conclusion. Thus, forming of interest in foreign language learning is one of the leading tasks of the educational line «Foreign Language» in comprehensive programs for the development, education and training of preschool children. The effectiveness of forming such interest can be ensured by organizing the teaching of foreign languages in preschool institutions in accordance with the defined conditions.

REFERENCES

1. Bohush A. M. (Ed.) et al. (2012). *Bazovyyj komponent doshkil'noyi osvity. [Basic component of preschool education]*. Kyiv. [in Ukrainian].
2. Kononko O. L. (Ed.) et al. (2014). *Prohrama rozvytku dytyny doshkilnoho viku «Ya u Sviti» (nova redaktsiia). Ch. II: Vid trokh do shesty (semy) rokiv. [Program for development of preschool child «I am in World». Part 2: From three till six (seven) years old]*. Kyiv: TOV «MTsFER-Ukraine». [in Ukrainian].
3. Bielienska H. V. & Mashovets M. A. (Eds.) et al. (2016). *Dytyna : Osvitnia prohrama dlia ditei vid dvokh do semy rokiv. [Child: Educational program for children from two till seven years old]*. Kyiv: Borys Hrinchenko Kyiv University. [in Ukrainian].
4. Pirozhenko T. O. (Ed.) et al. (2017). *Osvitnia prohrama «Vpevnenyi start» dlia ditei starshoho doshkilnoho viku. [Educational program «Sure start» for children of senior preschool age]*. Kyiv: Ukrainaska akademiia dytynstva. [in Ukrainian].
5. Ilin E. P. (2011). *Motivatsiya i motivy. [Motivation and motives]*. Sankt-Peterburg: Piter. [in Russian].
6. Ilin E. P. (2013). *Emotsii i chuvstva. [Emotions and feelings]*. Sankt-Peterburg: Piter. [in Russian].
7. Vahitova G. H. (2014). *Formirovanie poznavatelnoy motivatsii starshih doshkolnikov v igrovoy i tvorcheskoy deyatelnosti. [Forming of cognitive motivation of senior preschoolers in play and creative activity]*.

- Nauchnopedagogicheskoe obozrenie. [Scientific and pedagogical review], 4, pp.12-19. [in Russian].*
8. Burkova E. V. (2015). Problemyi formirovaniya motivatsii doshkolnikov. [Problems of preschoolers' motivation forming]. *Kultura i obrazovanie: ot teorii k praktike. [Culture and education: from theory to practice], 1, pp.162-166. [in Russian].*
 9. Busel V. T. (Ed.). (2005). *Velykyi tumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy. [Big Interpretive Dictionary of Modern Ukrainian Language]. Kyiv: Perun. [in Ukrainian].*
 10. Korzhova A. V. (2015). Povyishenie motivatsii doshkolnikov pri izuchenii inostrannogo yazyika. [Increasing the motivation of preschoolers in learning a foreign language]. *Vestnik nauchnyih konferentsiy. [Bulletin of scientific conferences], 1-5, pp. 63-64. [in Russian].*
 11. Nehnevitska Ye. I. (2003). *Navchannia anhliiskoi movy ditei 6 rokov: metodychni rekomendatsii. [Teaching English to children of 6 years old: methodical recommendations]. Kharkiv: Osnova. [in Ukrainian].*

(англійською переклала Т. Марєєва – канд. пед. наук, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології, викладач іноземної мови факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка)

УДК 372.14

ОМЕЛЯНЕНКО Алла

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти, Бердянський державний педагогічний університет
вул. Шмідта, б.4, м. Бердянськ, Запорізька обл., Україна, 71100
E-mail: alla.omelyanenko2017@gmail.com

СИСТЕМА ВПРАВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ВМІННЯ СКЛАДАТИ РОЗПОВІДЬ-РОЗДУМИ

Анотація. У науково-методичній статті розкрито актуальність проблеми формування мовної особистості в дошкільному дитинстві. Проаналізовано класифікації вправ з розвитку зв'язного мовлення, що враховують психологічні, лінгвістичні, лінгводидактичні засади. На запропонованих автором послідовних етапах формування умінь дітей старшого дошкільного віку складати розповідь-роздум вправи (аналітичні, конструктивні, творчі) доповнюють одна одну, підсилюють, являючи собою систему завдань. Сформульована мета статті – висвітлити специфіку застосування правильно побудованої системи вправ та її взаємозв'язок з методами, прийомами навчання дітей старшого дошкільного віку складати розповідь-роздум.

На основі аналізу психолого-педагогічної, лінгвістичної та лінгводидактичної літератури автором з'ясовано, що досягнення сучасної шкільної лінгводидактики, в якій активно розвивається підхід до навчання зв'язного мовлення з позицій категоріальних ознак тексту, теорії комунікативної діяльності та функціонально-сміслових типів мовлення (опис, розповідь,